

Катерина МАЛІНОВСЬКА
викладач ВСП «Житомирський
торговельно-економічних фаховий коледж», к.е.н.
Аліна ДОМАНЧУК
викладач ВСП «Житомирський
торговельно-економічних фаховий коледж», PhD

ЕКСПОРТ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО РИНКУ

Інтеграція України у світовий простір стосується не лише економічних галузей, але й освітньої. Експорт освітніх послуг – один з напрямів економічного зростання країни, що реалізується через додаткові валютні надходження здобувачів освітніх послуг з різних країн до українських закладів освіти. За даними ЮНЕСКО світовий ринок освітніх послуг представляють навчальні заклади понад 140 країн. Такі послуги є джерелом додаткових надходжень в бюджет країни та спонукає навчальні заклади підвищувати якість освіти відповідно до світового ринку праці.

Ринок освітніх послуг в Україні має свої переваги для іноземних студентів, які полягають у низькій вартості навчання та проживання, заниженні вступних вимог, у порівнянні з європейськими та американськими навчальними закладами, гарна репутація та наукові здобутки у фундаментальних напрямках науки, зокрема у фізиці, математиці та хімії. За даними Міністерства освіти і науки України в національних навчальних закладах навчаються здобувачі із 146 країн світу в чисельності, наведеної в таблиці.

Таблиця 1.

Чисельність іноземних студентів у закладах вищої освіти України за 2019 – 2022 рр.

Показники	Роки			2022 р. у % до	
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2020 р.	2021 р.
Кількість студентів, осіб	80 470	76 548	84136	104,5	110,0
З країн світу	158	148	150	94,9	101,3
Кількість навчальних закладів, що здійснюють навчання іноземних студентів	455	453	460	101,0	101,5

Джерело: [1, 3]

Дані таблиці свідчать, що напередодні початку війни в Україні навчалися найбільше студентів, ніж у попередні роки. За даними Державного підприємства «Український державний центр міжнародної освіти» кількість іноземних студентів у системі вищої освіти України починаючи з 2016 року поступово зростала. Станом на 25 жовтня 2022 року в українських навчальних закладах навчалася 68 712 іноземних студентів. Також спостерігається збільшення кількості навчальних закладів, що здійснювали підготовку іноземних студентів. Кількість країн, студенти з яких здобували освіту в Україні, суттєво не змінилася.

Серед спеціальностей, які мати попит серед іноземців перші місця займали: медична галузь, лікувальна справа та стоматологія [1]. Також користувалися популярністю галузь права, менеджмент, архітектура та будівництво. Переважна більшість студентів навчалася на денній формі – 86,6%, на заочній формі – 13,3%, на вечірній формі – 0,1 %.

Українська освіта була найбільш привабливою для здобувачів з Індії (22,9%) та Марокко (10,23%). Серед пострадянських країн перевагу українській освіті надавали здобувачі з Азербайджану (6,8 %) та Туркменістану (6,64%). Також в незначній кількості навчалися студенти з Нігерії, Туреччини, Єгипту, Китаю та інших країн. Найбільше іноземці оволодівають магістерськими та бакалаврськими освітніми програмами (50,7 та 35,88 відповідно).

Не зважаючи на те, що в країні з 2022 року триває повномасштабна війна до українських закладів освіти у період воєнного стану вступив 4 041 іноземний студент [2]. Проте переважна кількість іноземних студентів для навчальних закладів України на сьогодні втрачена. Негативними наслідками цього стала відсутність додаткових грошових надходжень від надання освітніх послуг іноземцям, адже переважна більшість студентів-іноземців навчалася на контрактній основі.

Втрата можливості іноземними студентами продовжити навчання в українських вишах через війну вимагало від них пошуку інших шляхів фахової підготовки. Значна частина з них повернулася додому, деякі мали можливість як біженці з України отримати прихисток в країнах ЄС та здобули там право на освіту. Частина іноземних студентів за програмою академічної мобільності продовжили навчання в різних країнах світу.

Не зважаючи на небезпеку перебування на території України у період повномасштабної війни, ДП «Український державний центр міжнародної освіти» продовжує реєструвати запрошення на навчання іноземним студентам. Відповідно до прогнозних даних, після завершення війни серед іноземців буде спостерігатися підвищений попит на здобуття освіти в українських навчальних закладах.

Експорт освітніх послуг для України є не лише інтеграцією у світовий освітній процес, але й перспективним напрямком залучення інвестицій в економіку країни а також додатковим джерелом фінансування роботи освітніх закладів. Тому цьому питанню приділяється належна увага зі КМУ, з цією метою відповідно до Указу Президента України № 210 від 3.06.2020 р. «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» було розроблено план заходів, який передбачає впровадження механізму зарахування на навчання іноземців із використанням електронної системи їх реєстрації, оформлення віз та дотримання всіх державних процедур без фірм-посередників. Така програма націлена на збільшення показника міжнародної інтеграції, який до війни становив 1,5%. Варто зауважити, що для повноцінного членства у міжнародному освітньому ринку цей показник має становити біля 10%.

Досягнення бажаного результату в інтеграції освітніх послуг, що надаються українськими освітніми закладами та нарощення кількості іноземних студентів, що в них навчаються є стратегічною метою розвитку держави та

підготовки конкурентоспроможного фахівця на ринку праці. Задля досягнення встановленої мети Міністерством освіти і науки, а також Міністерством закордонних справ були розроблені заходи щодо популяризації можливостей здобуття вищої освіти в Україні для іноземних студентів. Основні напрями цих заходів направлені на забезпечення:

- маркетингу послуг з вищої освіти на міжнародному освітньому ринку;
- організації і проведення рекламних кампаній в засобах масової інформації, соціальних мережах, Інтернеті, спрямованих на закордонну аудиторію, з метою підвищення привабливості вищої освіти України;
- проведення в Україні та за кордоном міжнародних заходів (виставок, семінарів, конференцій), спрямованих на пропагування системи вищої освіти на міжнародному рівні;
- проведення Українського форуму міжнародної освіти;
- розширення міжнародної договірної бази для забезпечення взаємовигідного партнерства у сфері освіти;
- надання закладами вищої освіти якісних освітніх послуг іноземним студентам за дистанційною формою здобуття освіти за акредитованими програмами;
- розроблення та впровадження єдиної міжвідомчої електронної платформи з метою забезпечення процедури зарахування іноземців та осіб без громадянства до закладу вищої освіти та інші [4].

Щоб досягти запланованих результатів та максимально інтегруватися у глобальний ринок необхідно враховувати вподобання здобувачів освіти. Аналіз таких даних показує, що у світі найбільш привабливими є сфери бізнесу та науки. Тому наші вітчизняні навчальні заклади мають забезпечити гідний рівень якості освіти саме в цих галузях щоб мати змогу конкурувати із навчальними закладами інших країн та бути більш привабливими в наданні освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. News - УДЦМО презентував статистичні дані про іноземних студентів в Україні. МОНУ, Український державний центр міжнародної освіти. – URL: <https://studyinukraine.gov.ua/uk/statistic-data-presentation/>
2. Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт / Є. Ніколаєв, Г. Рій, І. Шемелинець. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 94 с.
3. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік / За заг. ред. С. Квіта. — К. : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2022. — 232 с.
4. План заходів щодо популяризації можливостей здобуття вищої освіти в Україні для іноземних студентів до 2025 року. - URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/populyarizaciya-vishoyi-osviti-ukrayini-na-svitovomu-rin-ku-osvitnih-poslug-uryad-zatverdiv-plan-zahodiv>